

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA ESTONIAN ACADEMY OF SCIENCES

MERETeaduste Komisjon – Committee on Marine Sciences

Aruanne **Euroopa Merekomitee** Eesti kontaktorgani **Eesti Teaduste Akadeemia mereteaduste komisjoni** tegevusest 2018.a.

Sünopsis

Osaleti i) Läänemere mereteaduse kongressi (*Baltic Sea Science Congress*, august 2019, Stockholm) juhtkomitee koosolekul Stockholmis 09–10.04.2018, ii) Euroopa Merekomitee (*European Marine Board*, EMB) sügisel plenaaristungil Triestes (Itaalia) 24.–25.10.2018, iii) Läänemere maateaduste konsortsiumi *Baltic Earth* teadusnõukoja 11. kohtumisel (Helsingör, Taani, 10.06.2018) ja 12. kohtumisel (Tallinn, 28.11.2018).

Nõustati Keskkonnaministeeriumi kliimamuutuste alase teaduse vallas (kliimaseminaril, Tallinn, 21.05.2018) Peeti mitmeid mereteaduse-alaseid populaarseid loenguid ja saavutati mereteaduse temaatika intensiivne meediakajastus. K. Olli jätkas Eesti ühe esindajana Euroopa Liidu riikide teaduse ühiskavandamise initsiatiivis *Ookean*.

Eestis on Teaduste Akadeemia (TA) mereteaduste komisjon (MTK) moodustati Eesti TA juhatuse otsusega 25. septembril 2007 ning alustas tööd 2008.a. jaanuaris.

Komisjoni esmasteks eesmärkideks on

- Eesti (mereteaduste) esindamine Euroopa (Teadusfondi) Merekomitees ning
- tegevus riigisisese nõustava koguna

Euroopa Merekomitee (*European Marine Board*, EMB, kuni 2012. a Euroopa Teadusfondi Merekomitee) tegevuse peamised eesmärgid, põhimõtted, lähemad sihid, roll mereteaduse arengus ning tegevuse tasandid (mereteaduse foorum, sünergia, strateegia ja häääl) on lähemalt kirjeldatud MTK 2008. a tegevuse aruandes.

EMB on üks kord nelja aasta jooksul toimuva mereteaduse poliitika konverentsi EurOCEAN peakorraldaja (EurOCEAN2014 toimus 7.–9.10.2014 Roomas; järgmine 11.–12.06.2019 Pariisis) ning nn. Galway, Aberdeeni, Oostende ja Rooma deklaratsioonide peamine koostaja. EMB peamine teaduspoliitika partner ja osapool on Euroopa Komisjon, mille esindaja osaleb kõigil EMB plenaaristungitel.

Kontaktaadress: Kohtu 6, 10130 Tallinn

Telefon: 644 8677, Faks: 645 1829

e-mail: foreign@akadeemia.ee

MTK esimees on akadeemik Tarmo Soomere

Eesti Teaduste Akadeemia, Kohtu 6, 10130 Tallinn, tel. 6442129;

tarmo.soomere@akadeemia.ee

TTÜ Küberneetika Instituut, Akadeemia tee 21, 12618 Tallinn, tel. 6204176;

soomere@cs.ioc.ee

Komisjoni koosseis 2018.a jooksul ei muutunud. Liikmed 31.12.2018 seisuga on:

Tiit Kutser, Tarmo Kõuts (Kaitseministeeriumi esindaja), Heiki Lindpere, Urmas Lips, Georg Martin, Tiina Nõges (aseesimees), Kalle Olli (aseesimees), Alvar Soesoo. Kuna keskkonnaministeeriumi esindaja Silver Vahtra töötab mujal, ei olnud ministeerium sel aastal MTK töösse kaasatud.

MTK tegevus Eestis on suunatud kõigi merede ja muude suurte veekogude ja nende ökosüsteemi funktsioneerimisega seotud teadusharude (nt mereteaduse ja limnoloogia mitmesugused harud, meregeoloogia, rannikutehnika ja -teadus, hüdroloogia, merepõhja ja mereelustiku ressursidega ja nende ekspluateerimisega seonduvad teaduslikud küsimused, mere ruumiline planeerimine) Eestis baseeruva kompetentsi esindajatele. Mereteaduse all mõistetakse nõnda defineeritud teadusharude kogumit.

MTK elektroonilised koosolekud ja küsitlused

Järgiti tava orienteeruda igapäevases töös elektroonilistele koosolekutele ja infovahetusele. Komisjoni liikmeid informeeriti jooksvalt (keskmiselt kaks korda kuus) Euroopa Merekomiteest saabunud teabest. EMB-lt tulnud sõnumites sisaldus ennekõike süstematiseeritud teave EMB enda tööst ja publitseeritud visioonidokumentidest, aga ka infokogumise voorudest, algavatest ja realiseeritud mereteaduse-alastest projektidest, meediasündmustest ning uutest teabematerjalidest (nt Horisont 2020 projekti AtlantOS raames toodetud video <https://youtu.be/KySJYWPOtPk>).

Teadusnõustamise seisukohalt on oluline võimalus panustada Euroopa Komisjonile suunatud soovitusesse. EMB esitas rea soovitusi, sh biomajanduse strateegia täiendamiseks (https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/initiatives/ares-2018-975361_en) ja innovatsioonisüsteemi arendamiseks (sh puhta ookeani idee realiseerimiseks) aprillis 2018 ning Euroopa Merenduse ja Kalanduse Fondi (European Maritime and Fisheries Fund EMFF) tegevuste evalveerimiseks (juuni–juuli 2018). Tungivalt soovitati lülitada järgmise finantseerimisperioodi raamprogrammi „Missioon Ookean“.

EMB infokirjades teavitati regulaarselt spetsiifilistest aktsioonidest (sh arvamus- ja visioonidokumentide koostamisest) ja üritustest.

EMB soovitatud üritused olid näiteks järgmised: Euroopa Parlamendi rühma SEARICA (*EP Intergroup Seas, Rivers, Islands & Coastal Areas*) kohtumine *Home Meeting on Maritime Spatial Planning – Reaching Across Sea Spaces* (07.03.2018, Brüssel, Belgia), EOOS foorum *Towards a sustained and integrated European Ocean Observing System* (08.03.2018, Brüssel, Belgia), Euroopa töötoad konverentsil *Oceanology International* (13.–15.03.2018, London, Ühendkuningriik), avalik arutelu *Plastic Pollution in our Ocean – Tackling a Mammoth Task* (11.04.2018, Brüssel, Belgia), *International Forum for Maritime Spatial Planning* (24.–25.05.2018, Brüssel, Belgia), *2018 International Sandy Beaches Symposium* (ISBS, 25.–29.05.2018, Heraklion, Kreeka), *European Maritime Day* (29.05–01.06, Burgas, Bulgaaria), *Your Ocean Your Future* (06.06.2018, Brüssel, Belgia), *Maritime Energy Transition – setting the course towards decarbonisation of shipping* (27.06.2018, Brüssel, Belgia), *High Seas International Conference* (27.–28.06.2018, Boulogne-sur-Mer, Prantsusmaa), *4th GEO Blue planet symposium* (04.–06.07.2018, Toulouse, Prantsusmaa), JERICO-NEXT suvekool *Operational Oceanography for Blue Growth* (09.–14.07.2018, Malta), *5th International Conference on Progress in Marine Conservation* (03.–07.09.2018, Stralsund, Saksamaa), SEARICA üritus *Save the Baltic Sea* (05.09.2018, Brüssel, Belgia), *Blue Growth Summer School* (10.–21.09.2018, Oostende, Belgia), *53rd European Marine Biology Symposium* (17.–21.09.2018, Oostende, Belgia), *The European Marine Science Educators Association (EMSEA) Conference* (02.–05.10.2018, Newcastle, Ühendkuningriik), *Sea Tech Week* (08.–

12.10.2018, Brest, Prantsusmaa), ICES/UNECE sümposium *Management tools and standards in support of Sustainable Development Goal 14 "Life below water"* (09.–12.10.2018, Reykjavik, Island), *Ecosystem Services Partnership Regional Conference* (15.–19.10.2018, San Sebastian, Hispaania), *Littoral 2018* (22.–26.10.2018, Leeuwarden, Holland), *Micro2018 – Fate and impacts of microplastics: knowledge, actions and solutions* (19.–23.11.2018, Lanzarote, Hispaania), *CommOCEAN 2018 – 3rd International Marine Science Communication Conference* (04.–05.2018, Southampton, Ühendkuningriik).

Toimus kolm MTK elektroonilist küsitlust-nõupidamist.

- MTK 2017. a aruanne saadeti komisjoni liikmetele elektrooniliselt 13.01.2018. Laekunud arvamused pidasid eelmise aasta tööd sisukaks ja õnnestunuks.
- Elektrooniline küsitlus EMB uurimislaevade töörühmalt.
- Elektrooniline küsitlus (algatatud 23.09.2018): soovitus ja täiendus EMB seisukohavõtu (*Future Science Brief 4 Enhancing Europe's capability in marine ecosystem modelling for societal benefit – mereökosüsteemide modelleerimise perspektiivid*) kohta.

Osalemine Euroopa Merekomitee töös

Kuni 2012. aastani kasutas EMB Euroopa Teadusfondi Merekomitee nimetust. Alates 2013. aastast kasutatakse nime Euroopa Merekomitee. Strateegilise muudatusena asutati 2016. a jaanuaris Euroopa Merekomitee iseseisva juriidilise isikuna *European Marine Board IVZW* Belgia õigussüsteemis. Eesti Teaduste Akadeemia on selle asutajaliige.

Alates 2017. aastast kohtub Euroopa Liidu keskkonna, merenduse ja kalanduse volinik Claude Vella vähemalt kord aastas isiklikult kitsamas ringis Euroopa Merekomitee liikmetega. Kohtumisele 10.07.2018 olid kutsutud suurimate mereteaduse instituutide juhid ning arutati Euroopa mereteaduse tulevikku.

Merekomitee kevadisel plenaaristungil aktsepteeriti Klaipėda ülikooli palve peatada liikmelisus Merekomitees kaheks aastaks seoses kogu Leedu kõrgharidussüsteemi ümberkorraldamisega. Kuna Läti ja Soome ei osale EMB töös, on Eesti hääl nüüd selle võrra olulisem. Sügisel plenaaristungil võeti Merekomitee liikmeiks Saksamaal Kielis paiknev ookeaniuuringute keskus (*Helmholtz-Zentrum für Ozeanforschung Kiel GEOMAR*) ja Hispaania juhtivaid mereteaduse keskuseid ühendav fond CETMAR (*Centro Tecnológico del Mar*). Otsustati, et juhtivad mereteaduse kompleksid või laboratooriumid võivad samuti olla Merekomitee liikmed. Merekomiteel on 31.12.2018 seisuga 33 liiget 18-lt maalt.

T. Soomere osales EMB sügisel plenaaristungil Triestes (Itaalia) 24.–25.10.2018. Kevadine plenaaristung (põhirõhuga mereökosüsteemide väärtustel) toimus ajal, mil keegi MTK juhtisikutest ei saanud osaleda.

EMB publitseeris 2018. a järgmised ülevaated ja poliitikadokumendid:

- Euroopa Merekomitee 6. foorumi ettekannete kogumik (veebruar 2018). Foorum toimus 06.12.2017 Hollandi kuningliku akadeemia ruumides Brüsselis. Peateema oli mereteaduse roll merede ja ookeanide haldamisel (*The role of Marine Science in International Ocean Governance*) ning fookus ÜRO 2030 agendal ja säästliku arengu eesmärkidel.
- Mereteaduse õpetamise küsimustele fokuseeruv visioonikiri (*Future Science Brief #2 Training the 21st Century Marine Professional*), aprill 2018.

- Merede ja ookeanide bioloogiliste parameetrite mõõtmise võimalusi käsitlev visioonikiri (*Future Science Brief #3 Strengthening Europe's Capability in Biological Ocean Observations*), juuli 2018.
- Visioon sellest, kuidas saaks ookeanides tehtud mõõtmisi ja vaatlusi siduda üheks tervikuks ning ookeane käsitleda tervikuna: *Strategic foresight paper on AtlantOS in the European context*, september 2018.
- Mereökosüsteemide modelleerimise võimekust ja võimalusi peegeldav visioonikiri (*Future Science Brief #4 Enhancing Europe's capability in marine ecosystem modelling for societal benefit*), oktoober 2018.

Eestis kommunikeeriti need dokumendid MTK liikmetele. Laiemat meediakajastust ei õnnestunud saavutada. Sellest on natuke kahju. Need materjalid ongi aga peamiselt suunatud Euroopa Komisjonile, kus EMB poliitikadokumendid on sageli otsuste alusmaterjaliks ja argumendiks soovitatud teemade finantseerimisel. Praegu realiseerimisel olev Horisont 2020 projekt *The Seas, Oceans and Public Health in Europe* (SOPHIE, juhtpartner Exeteri Ülikool, eelarve ligi 2 miljonit eurot) näiteks käivitati 2017. a detsembris motiveerituna EMB poliitikadokumendist *Linking Oceans and Human Health* (2013).

Ülal loetletud dokumentide koostamiseks kokku kutsutud töörühmad lõpetasid oma tegevuse. Sügisel plenaaristungil otsustati käivitada mereteaduse suurandmete töörühm (*Big Data and Marine Science*) alates 2019. a algusest. Visioonidokument peaks valmima 2020 kevadel.

Alustati mereteadust kui tervikut käsitleva visioonidokumendi *Navigating the Future V* koostamist. Selle valmimine on planeeritud 2019. aastaks.

Aasta algul (10.01.2018) asus EMB tegevdirectori kohale prof Sheila Heymans.

Mereteaduse populariseerimine ja valdkonna nähtavuse suurendamine

Jätkasime poliitikat, et MTK tegevuse edukust tuleks hinnata selle kaudu, kui kindlalt on mereteadus ja selle saavutused meedia huviorbiidis. Kuigi MTK liikmed on kõik tihedalt hõivatud erialasel tööl või Eesti teaduse kui terviku esindamisega, suudeti saavutada mereteaduse ja merega seonduvate nähtuste kajastus pea kõigis tele- ja raadiokanalites ja ajalehtedes.

Kuna MTK esimees T. Soomere on ühiskonnale hästi nähtav seoses akadeemia presidendi ametiga, on igati loogiline, et tema esinemised andsid tooni mereteaduse problemaatika kajastamisel: esinemine ETV otsesaates *Terevisioon* kommentaaridega 2005. a jaanuaritormi ja praeguse mereseisundi prognoosi süsteemi kohta ning ülemineku kohta Kroonlinna nullilt Amsterdamile nullile 09.01.2018, pikem intervjuu Vikerraadio saates *Kajalood* sellest, mida õhuvoolude muutused Läänemere äärsete maade ilmadega teevad 13.01.2018, Küllike Rooväli artikkel Veetaseme oodatav langus esialgu praame ei ähvarda, *Õhtuleht* 17.01.2018 tugines T. Soomere kommentaaridel meretaseme languse ning haruldase kagutormi kohta, kommentaar saates *Aktuaalne Kaamera* (kell 19.00) meretaseme languse põhjuste kohta 04.03.2018, lühiselgitus, miks võis Laimjala rahvas jääda ilma ebamaise kõlaga meremühast ajalehes *Saarte Häääl* 15.03.2018, 4, pikem kommentaar ETV otsesaates *Ringvaade* Rohuküla–Heltermaa laevaliini problemaatikast ja Rukkirahu kanali süvendamise vajadustest 02.04.2018, lühikommentaar saates *Aktuaalne kaamera* Saaremaa silla plaanide kohta 05.04.2018, külaline ETV saates *Loodusepäev Osooniga teadlaste roll looduskaitstes*, 06.05.2018, veekeeriste tekkemehhanismide selgitus ETV saates *Ringvaade suvel* 24.07.2018, kommentaar TV3 saatele *Suvised seitsmesed* Läänemere erakordselt sooja pinnakihi ja Eesti külmade rannavete kohta 26.07.2018, kommentaar ajalehele *Meie Maa*: miks on

veetemperatuurid Eesti randades nii erinevad, 01.08.2018, kommentaar Kuku raadio saates *Meretund* kliimamuutuste mõjust Läänemerele, osalemine vestlusringis Kuku raadio saates *Tähenduse teejuhid* (meri, erinevad lained, erinevat tüüpi info erinevates lainetes) 11.11.2018, kommentaar Tallinna televisiooni uudistes initsiatiivi Baltic Earth konverentsi kohta 27.11.2018, esinemine ETV otsesaates *Jõulutunnel* koos akad Maarja Kruusmaaga kommendaaridega teaduse suurte väljakutsete kohta 25.12.2018.

Tavapäraselt kogunes MTK esimehel mitu tosinat ülevaadet, populaarteaduslikku või teaduspoliitilist ettekannet: avettekannet *Pöörates mereäärset riiki näoga mere poole* konverentsil „Eesti mereteadus 2018” Tartu Ülikooli aulas 15.03.2018, ettekannet *Kliimamuutuste nähtamatud mõjud ja riskid XIII* konverentsil „Põllumees kui tippjuht 2018” Olustveres 23.03.2018, peettekannet *Statistika ja dünaamika sümbioos mere- ja rannikuteaduses* Eesti Statistikaametis 29. konverentsil „Andmete teaduste teenistuses”, Tartu Ülikooli Narva kolledžis 23.03.2018, peettekannet *Kliimamuutuste peegeldused Eesti rannikuvetes* biosfääripäeval Kuressaares 28.03.2018, ettekannet *Kliimamuutuste kauge kõmin Eestit puudutamas* konverentsil „Tuulelohe lend” Swisshotelis Tallinnas 04.04.2018, ettekannet *Reflections of climate change in nearshore and coastal processes in the Baltic Sea* kollokviumil „Rannikuteaduse tulevik” Ernst Moritz Arndti nimelises Greifswaldi ülikoolis 13.04.2018, avalik akadeemiline loeng *Multifaceted patterns of climate change in the eastern Baltic Sea* Klaipėda ülikoolis audoktoriks promoveerimise puhul 04.05.2018, ettekannet *Kliimamuutused: teadus poliitikat toetamas ja osalemine* paneeldiskussioonis “Meie tee Pariisi” Keskkonnaministeeriumi kliimaseminaril Tallinnas 21.05.2018, võtmeloeng *Kliimamuutuste teravad jäljed merelinnades* kommunaalmajanduse aastakonverentsil 2018 „Kvaliteetse elukeskkonna võimekad loojad”, Tallinnas Vene teatris 07.06.2018, avalik loeng *Eesti tuulised rannad ja rahutu rannikumeri* Kuressaare merepäevade mõttekojas 10.08.2018, ettekannet *Megatrendid 2035: Keskkond* seminaril „Maailm ja Euroopa Liit aastal 2035” Tallinnas Hilton Tallinn Park hotellis 12.09.2018, ettekannet *A small sea under heavy pressure* konverentsil „New Baltic Sea Generation”, Stockholmis laeval Baltic Queen 13.09.2018, avalik loeng *Kliima võim paneb rahvad rändama* õiguskantsleri võimukõneluste seerias 18.09.2018, ettekannet *Concealed changes in waves and winds that may lead to an ecological deadzone of shelf seas* A. von Humboldti kolleegiumil „Sustainable development and climate change: connecting research, policy and practice” Belgradis 20.09.2018, loeng *Eesti tuulised rannad kliimamuutuste keerises* Võru gümnaasiumis 24.09.2018, võtmetekannet *Läänemeri kliimamuutuste keerises XIV* rahvusvahelisel merekonverentsil Tallink Spa hotellis 27.09.2018, ettekannet *Tuleviku keskkond: megatrendid ja igapäevane panus* noorsootöö foorumil NOORUM kino Kosmos Tallinnas 04.10.2018, loeng *Eesti muutuvad rannad ehk ülehomsed teadlased sirguvad tänastest algklassidest* Piritas majandusgümnaasiumis 07.11.2018, loeng *Kliimamuutused kui lähituleviku proovikivi* kõrgemate riigikaitsekursuste jätkukursusel Roostas 22.11.2018 ning loeng *Kliimamuutuste teravad jäljed Läänemeres* veeteede ametis 10.12.2018.

Osalemine teiste rahvusvaheliste organisatsioonide töös

MTK esimees T. Soomere on Euroopa (Teaduste) Akadeemiate Teadusnõukoja EASAC (*European Academies' Science Advisory Council*) keskkonnapaneeelis Eesti Teaduste Akadeemia esindaja ja asutajaliige. Tema üheks ülesandeks on olla Euroopa Merekomitee kontaktisikuks, aidata kaasa informatsiooni vahetamisele nende organisatsioonide vahel ning nende töö harmoneerimisele. T. Soomere osales EASACi keskkonnapaneeeli ja energeetikapaneeeli ühisistungil (Budapest, Ungari Teaduste Akadeemia, 23.–24.04.2018). Selle paneeli sügisesel istungil osalemine ei olnud tiheda ürituste graafiku tõttu võimalik.

Kalle Olli osales Horisont 2020 projekti MARINA (www.marinaproject.eu) vastutustundliku teadustöö ja innovatsiooni probleematikat vaagival töökoosolekul (*Institutionalization of*

Responsible Research and Innovation (RRI): what, who and how) AHHA keskus Tartus 18.09.2018.

Osalemine Eesti poliitika kujundamisel

Aruandeaastal riigiasutused Eesti Teaduste Akadeemia poole MTK valdkonda otseselt puudutavate küsimustega ei pöördunud. Kaudselt kuulub MTK teemade hulka riikliku geoloogiateenistuse toimimine. Alvar Soesoo valiti selle direktoriks ja T. Soomere on selle teenistuse nõukoja asendusliige. MTK aseesimees prof Kalle Olli on üks Eesti ametlikest esindajatest ühiskavandamise algatuste *Ookean, Kliima ja Vesi (Joint Programming Initiative [JPI] Oceans, Climate, Water)* käivitamisel.

Kaudselt osales T. Soomere selle valdkonna teaduspoliitika kujundamisel teaduste akadeemia esindajana mitmesugustel foorumitel, nõupidamistel, nõukogudes ja komisjonides.

Teadus- ja arendusnõukogu (TAN), kus T. Soomere on üks liikmetest, vaatles 20.11.2018 Eesti Teadusagentuuri teadustaristu komisjoni ettepanekuid Eesti teadustaristu teekaardi 2018 koostamise kohta. Toetuse sai Tallinna Tehnikaülikooli, Baltic Workboats AS ja MTÜ Eesti Meretööstuse Liidu ettepanek lülitada meretehnoloogia ja hüdrodünaamika teadustaristu teekaardi objektide nimekirja. Teadus- ja arendusnõukogu jagas teadustaristu komisjoni arvamust, et tegemist on Eesti jaoks olulise valdkonnaga, kus Eestil on võimalus leida oma nišš, kuid taristu teaduslikku kompetentsi tuleb oluliselt tugevdada. Kahjuks soovitas teadustaristu komisjon mitte lülitada Läänemere uurimislaeva soetamist teekaardi objektide nimekirja ning TAN aktsepteeris ka selle ettepaneku.

Läänemere regiooni teaduspoliitika kujundamine

T. Soomere valiti initsiatiivi *Baltic Earth* teadusnõukoja (Science Steering Committee) liikmeks ning osales selle 11. istungil Taanis Helsingöris 10.06.2018 ja 12. istungil Tallinna tehnikaülikoolis 28.11.2018.

T. Soomere kutsuti järgmise Läänemere mereteaduste kongressi (Baltic Sea Science Congress “Making connections for the future”, 19.–23.08.2019, Stockholm, Rootsi), <https://www.su.se/ostersjocentrum/english/baltic-sea-science-congress-2019/about-bssc19/scientific-steering-committee-2019-1.398844>) teadusnõukoja liikmeks ning osales selle juhtkomitee koosolekul Stockholmis 09.–10.04.2018.

Koostöö Eestis

Selles vallas suuri muutusi ei ole. MTK esimees T. Soomere kuulub vaatljana alates 2008. a suvest Vabariigi Valitsuse 12.12.2005 korraldusega nr. 784 keskkonnaministeeriumi juurde loodud ministeeriumidevahelisse merenduse, merekaitse ja reostustõrje küsimuste lahendamise koordineerimise komisjoni.

MTK liikmed on kutsutud Keskkonnaministeeriumi merekeskkonna osakonna poolt nõustama merekeskkonna kasutuse ja kaitse seaduse kontseptsiooni koostamist.

Hinnang TA liikmelisusele Euroopa Merekomitees

Põhiosas kordan eelmistes aruannetes esitatud materjali. Euroopa Merekomitee on üks kõige usaldusväärsemaid Euroopa Komisjoni nõustavaid institutsioone. Selle aluseks on teadust finantseerivate organisatsioonide, teadusorganisatsioonide ja kõrgharidusmaastiku tasakaalustatud esindatus. Merekomitee plenaaristungitel osalevad regulaarselt Euroopa Komisjoni

kõrged ametnikud, kes sageli esitlevad ka Komisjoni strateegilisi valikuid. Alates eelmisest aastast kohtub volinik Claude Vella regulaarselt vähemalt kord aastast EMB liikmetega.

Merekomitee kaudu on meil võimalus realiseerida Eesti mereteaduse positsioon kogu Läänemere piirkonda mõjutavate teaduspoliitiliste otsuste tasemel, aga ka teha Eesti teadlaste sõnum kuuldavaks Euroopa mastaabis. Merekomitee igal liikmel on üks hääl. Eesti kui uuenenud Euroopa Merekomitee liikme hääl on Läänemere mereteaduse poliitika küsimustes sageli määrava kaaluga; eriti kahel järgneval aastal, mil Leedu osalemine on peatatud. Lisaks on meil head võimalused tutvustada Eestis tehtavaid teadusuuringuid ning saavutada meil välja töötatud uutele ideedele finantseerimist Euroopa vahenditest.

Hinnang MTK tööle

MTK on praeguseks enam kui 10 aasta vältel täitnud oma peamist ülesannet – esindada Eesti mereteadust Euroopa Merekomitees ning mereteaduse tippkompetentsi Euroopa akadeemilisel maastikul. Tavapärase intensiivsusega on edastatud mereteaduse sõnumeid ühiskonnale ning võimalusel ja vajadusel nõustatud Eesti riiki.

Komisjoni koosolekud, nõupidamised ja küsitlused toimuvad juba mitmendat aastat elektrooniliselt. Alates aastast 2012 (T. Soomere oli Euroopa Merekomitee aseesimees 2012–2017) on pearõhk olnud rahvusvahelistel aspektidel. Lisaks tegevusele Euroopa Merekomitee liikmena osaletakse Euroopa (Teaduste) Akadeemiate Teadusnõukoja (EASAC) keskkonna-paneelis (T. Soomere), ja teaduse ühiskavanduse algatuses *Ookean* (K. Olli). See avalikkusele suhteliselt vähe nähtav töö on suurendanud Eesti mereteaduse nähtavust Euroopa tasemel, panustanud Euroopa mereteaduse-alase poliitika kujundamisse ning aidanud kaasa andmevahetuse organiseerimisele ja vastastikusele kompetentsi siirdele.

Eestis on suudetud hoida mereteaduse nähtavust juba palju aastaid suurepärasel tasemel. Teadusmaastikul, meedias ja ühiskonnas on püsiv huvi mere-, järve- ja rannikuteaduse vastu. Siiski põhineb MTK Eesti-sisese tegevuse intensiivsus ja tulemuslikkus pigem üksikisikute panusel ning on märksa tagasihoidlikum võrreldes ideaaliga – kui õnnestuks süstemaatiliselt rakendada MTK liikmete potentsiaal, tulemuslikkus ja nähtavus. Selle ideaali realiseerimist pärsib kõigi MTK liikmete äärmiselt suur erialane ja teaduskorralduslik koormus. Arvestatav osa koormusest tuleneb Eesti teaduse finantseerimise valdavast projektipõhisusest ning vajadusest hankida teadustööks vahendeid rakendusprojektide turult. Teaduse baasfinantseerimise osakaalu suurenemise ja 18.12.2018 sõlmitud teadusfinantseerimise kokkuleppe taustal on järjest olulisem kujundada MTK mere-, järve- ja rannikuteadust konsolideerivaks koguks, mis koondaks ja ühtlustaks nende valdkondade häälte Eesti teadusmaastikul.

MTK on töötanud samas koosseisus nüüd juba üle kümne aasta. Osa komisjoni algsetest liikmetest on asunud tööle teistes valdkondades. Oleks aeg jõuliselt kaasata mereteadlaste noorem generatsioon. Muudatuste tegemine on suurelt jaolt seisnud komisjoni esimehe suure töökoormuse taga.

Tarmo Soomere
19. jaanuaril 2019